ئایا حکومەتی تەوافقی لە عێراقدا پێکدەتەوە؟.. عوسمانی حاجی مارف

ئەو هێزە بورجوازیە سیاسیانەی لەسەر بنەمای ئیسلامی سیاسی و تائفی و قەومی لە ساڵی ٢٠٠٣ وەک هێزی میلیشیا هەمای پێکهێنانی حکومەتی عێراق بوون، دوای نزیک بە بیست ساڵ لە بەردەم قەیرانی بەردەوام و دوبارە پێکهێنانەوەی هەمان شێوازو بنەما بۆ پێکهێنانی حکومەت قەتیس ماون. نزیک بە تێپەڕینی ساڵێک لە هەڵبژاردنی پەرلەمان لە نێو دۆخێکی ئاڵۆزدا خولقێنەری فەزایەکی بارگرژی زیاترو پێکدادان و شەڕی نێوان خۆیان بوون. ئێستاش پاش هەڵکردنی ئاڵای سپی بە ڕاگرتنی شەڕەکانیان، خەریکی دانوسان و گفتوگۆی بە دەستکەوت و پاشەکشەو دوبارەو چەندبارەبونەوەی دانوسانن، لە ناو بازنەیەکی داخراوی دانوسان و پاشەکشەو هەڕەشە لەیەکتر دەسوڕێنەوە.

بەهەر لێکدانەوەیەک بۆ ئەو پێشهاتانەی لەسایەی ململانێی وولاتانی زلهێزی دنیاو ووڵاتانی ناوچەکەدا بە ڕودانی هەر ئاڵوگۆڕێك لە عێراقدا پێشبینی دەکرێت، ئەم هێزە سیاسیانە وەک هێزی میلیشیاو تاڵانچی و گەندەڵ و دژبەیەک، ناتوانن مەرجی گونجاندنی بەرێوەبردنی دۆخێکی تر بن بە هەر ئاڵوگۆڕێک گەر لە هەلومەرجی سیاسی عێراقدا پێش بێت، بە جیا لەوەی بەهیچ شێوەیەک وەڵامدەرەوەی خواستی جەماوەری ناڕازی نین و ئەهلی چاکسازیش نین، لەهەمان کاتدا ئەو پێگەیەشیان لەدەستداوە کە بتوانن پێکهێنەری حکومەتێک بن بەویست و خواستی ووڵاتانی زلهێزی دنیاو ووڵاتانی ناوچەکە بێت. ئەم حاڵەتە فاکتەرێکی جدیە بۆ ئەو قەیرانەی کەئەم هێزە سیاسیانەی لە چاوەڕوانیدا ڕاگرتووەو ناتوانن پرۆسەی ڕێکەوتنی نێوانیان تێپەرێنن.

ڕۆژانە ئەو هەواڵانەمان پێدەگات بەجیا لەهەر گفتوگۆو نادروستی و ناجێگیری لە لێداونەکانیاندا و ڕێکنەکەوتنی نێوانیان، خەریکی شکاندن و ڕیسواکردنی یەکترو پلانگێڕین لە بەرامبەر یەکتردا. دۆخێکی وەها ناڵەباریان لە هەلومەرجی سیاسی عێراقدا بەرهەم هێناوە کە کۆتاییەکەی نادیارە ئەم ململانێیەی نێوانیان بە کام ئاراستەدا دەڕوات و بە قازانجی کام لایان تەواو دەبێت. زیاتر لەسەر مێزی قومار دەچێت کە جگە لە پێگەو بەخت، فروفێڵیش لەگەمەکانی نێوانیاندا بە ئاشکرا دەور دەبینێت، کە لە ئایندەی

هەر ئاڵوگۆڕێکدا، ئاخۆ کێ بە وەرەقەی کۆتایی براوە دەبێت، بێتە مەتەڵێکی وەها نەزانراو کە بۆ خۆشیان بێ وەڵامە.

چارەنوسێک لە گێژاو ناجێگیری سیاسی کە چەندین ساڵە بەشێکی گەورەی لە ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتی دانیشتوانی عێراق داگیرکردووە، ئەتوانم بڵێم بەوێنەی تاوانێکە بە هیچ جۆرێک قابلی لێخۆشبوون نیە بۆ ئەو لایەنانەی کە هۆکاری ئەم دیاردە نائینسانی و کارەساتبارەن. گەر هۆکاری ئەسڵی ئەم وێرانکاریە بۆ دەورودەخالەتی دەوڵەتی ئەمریکاو هاوکارانی پێشهاتبێت، ئەوە هاوبەشی ئەو هێزە سیاسیانەی عێراق و کوردستانیش کە ئایندەی سیاسی خۆیان بەستەوە بە دەوری وێرانکاری دەوڵەتی ئەمریکاو پاشکۆ بون بە نەخشەو سیاسەتەکانی ئەمریکا، لە وێنەی هەمان ئەو تاوانانەیە کە وێنای هاوبەشە لە ئەنجامدانی تاوانی جینۆسایدا.

دەورانێک بەدوای تێپەڕبونی ئەزمونی نزیک بە بیست ساڵ لە حکومڕانی هێزە میلیشیاکان و ساڵێکیش دوای هەڵبژاردن و قەیرانی حکومەت، نیشاندانی دەورانێکە کە لەلایەک فرسەتی ڕێکەوتن بە دوبارەکردنەوەی پێکهێنانی هەمان حکومەتی تەوافقی و بەشبەشێنە بە ڕێکەوتنی تەواوی ئەو هێزە میلیشیا تائفی و نەتەوە پەرستانەی کە لە ماوەی ئەو بیست ساڵەدا لەمەیدانی سیاسی عێراقدا هەمای ئەوپەڕی تاڵانچێتی و جەردەیی بون تەواو بەرتەسک بێتەوە، بەمانایەک زەحمەتە بتوانن حکومەتێک پێک بهێنن بە ئارامی و ئاسودەیی لەسەر کورسی دەسەڵات دابنیشن. گەر لەلایەکی ترەوە ئەوە ڕۆشن بێت کە ناتوانن هەمان حکومەتی تەوافقی پێشویان دوبارە بکەنەوە، پێکهێنانی حکومەت بە هیچ یەک لەو هێزانە وەک تاکە هێزێکیش ئمکانیان نیەو لە توانایاندا نیە، چونکە پێگەی هیچ لایەنێکیان لەو ئاستەدا نیە تا بەهەرجۆرێک بیانەوێت بیسەلمێنن یەکلایەنە ئەتوانن بەدوای پێکهێنانی حکومەتەوە بن. بەڵکو نەک هیچ لایەنێکیان سەرکەوتو نابێت، شکست و ڕیسوابونیشیان مسۆگەر دەکەن. هەربۆیە ئەم بارودۆخە لەسەر قەیرانی حکومەت بواری ئەوەشی نەهێشتۆتەوە کە مانایەک بە نەخشەی کودەتا ببەخشێت، ئەو هەواڵانەش کە پێمان دەگات سەبارەت بەوەی گوایە لایەنێک هەوڵی کودەتای دابێت، بەگوێرەی ئەو لێکدانەوەیەی هەمانە لەسەر پێگەو واقعیەتی هەر یەک لەو هێزە میلیشیا پەڕپوتانە بە پێکهێنانی حکومەت، باسی کودەتاو هەوڵ بۆ کودەتا جگە لە هەواڵێکی ڕیکلامی هیچ مانایەکی تری نیە.

گەر چەند جار باسی ئەوەمان کردبێت کە کێشمەکێش و دەخاڵەتی ووڵاتانی زلهێزی دنیاو ووڵاتانی ناوچەکە ڕۆڵێکی سەرەکیان لە سەر بارگرژی و نائارامی سیاسی لە ناوچەکەو عێراقدا دیبێت، یاخود ئیرانیش بەدەوری خۆی لەو بوارەدا ڕۆڵێکی تایبەت و تەواو تێکدەرو

کارەساتباری بوبێت، لە ئێستادا ئەو هەلومەرجەی لە ناڕەزایەتی فراوانی شەقامی شارەکانی ئێراندا بە دژی کۆماری ئیسلامی بەڕێکەوتووەو دەنگێکی جیهانی داوەتەوە، ئەگەری ئەوە هەیە هاوکێشەی سیاسی بە کاریگەری لەسەر دۆخی عێراق بە ئاراستەیەکی تردا بەرێت، بەتایبەتی کاریگەری لەسەر گۆڕینی ئاستی لاواز بونی پێگەی ئەو هێزە شیعانە دادەنێت کە پاشکۆی نەخشەو سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی ئێرانن، ئەم حاڵەتەش لە دۆخی سیاسی ئێستای عێراقدا بۆ ئەو هێزانە کاتێکی زیاتری دەوێت تا ڕێڕەوی کێشمەکێشی هێزە میلیشاکانی سەربە ئێران و ڕەقیبەکانیان بتوانن پێناسەیەکی تازەتر بدەن بەو ئاڵوگۆڕانەی کە ڕوداوەکان و ناڕەزایەتیە جەماوەریەکانی خەڵکی ناڕازی و ئازادیخوازانی ئێران دەیخولقێنن. بەمانایەک دۆخێکی لەو چەشنە نەک نزیک نابێتەوە بە ئاراستەی وەڵام بە کۆتایی قەیرانی پێکنەهێنانی حکومەت لە عێراقدا، بەڵکو ئەگەری ئەوە زیاترە کە ئەو قەیرانە ئاڵۆزترو نالەبارتر ببێت، لەهەمانکاتدا پکهێنانی حکومەتەکەیان بۆ ئایندەیەکی نادیارتر دەسپێردرێت.
مەبەستم ئەوەیە ئەم دۆخی خرۆشانە جەماوەریەی ئێران، دوو ئەگەر دەخاتە بەردەم ئەو هێزانەی بە پشتیوانی و دەوری کۆماری ئیسلامی سیاسەتەکانیان پیادە دەکەن. ئەگەری یەکەم ڕوخانی کۆماری ئیسلامیە یا لاوازبونی کۆماری ئیسلامی بە پاشەکشە پێکردنی و بە ملکەچ بونی لەبەردەم خواستەکانی ژنانی ئازادیخوازدا، ئەم ئەگەرە بواری دەخالەتەکانی ئێران زۆر بەرتەسکتر دەکاتەوە، هێزە میلیشیاکانی عێراقیش کە پاشکۆی ئێرانن ئاستی پێگەیان لە پێکهێنانی حکومەتدا، لەبەردەم قەیرانێکی قوڵتردا خۆیان دەبیننەوە. ئەگەری دووەم خۆڕاگری کۆماری ئیسلامیە لەبەرامبەر ئەم خرۆشانە جەماوەریەدا، ئەم خۆڕاگریەش وا بە ئاسانی بەسەر کۆماری ئیسلامیدا تێناپەڕێت و زۆر لەسەری دەکەوێت، گەر ئاستی توندوتیژیەکانیشی فراوانکاتەوەو شەقامی شارەکانی ئێران خوێناوی بکات، لەم حاڵەتەشدا ئەگەری ئەوە زۆرە کە پشتیوانی کۆماری ئیسلامی بۆ هێزە میلیشیاکانی خۆی لە عێراقدا بکەوێتە ژێر پرسیارەوەو نەتوانێ دەخالەت بکات.
بەگشتی لە هەر لایەکەوە بڕوانینە قەیرانی پێکهێنانی حکومەت لە عێراقدا لە سایەی ئەم هێزە میلیشیایانەداو هەلومەرجی سیاسی ئێستای ناوچەکە،هیچ دەرگایەکی کراوە بەدی ناکرێت تا ئەو هێزانەی خۆیان لە پرۆسەی پێکهێنانی حکومەتی ئێستادا دەناسنەوە بتوانن بە ئاسانی ئەو قەیرانە تێپەڕێنن و جارێکی تر ناتوانن حکومەتی تەوافقی و بەشبەشێنەکەی جارانیان دامەزرێننەوە، یا ئمکانی ئەوەیان نەماوەو نیە بتوانن بەم زوانە دەرگایەک بۆ تێپەڕاندنی ئەو قەیرانەیان بکەنەوە.

بۆیە لەم نێوەدا دەمێنێتەوە سەر دەوری جەماوەری ناڕازی عێراق، کە چۆن گەشە و پێشڕەوی زیاتر دەبەخشن بە ئەزمونی ناڕەزایەتیەکانی ئۆکتۆبەر.لە ئێستادا پەیوەستبون بە ناڕەزایەتیەکان و خرۆشانە جەماوەریەکانی ئێران و بەرگری تەواو لە ژنانی ئازادیخوازی ئێران و هاتنە مەیدانی ڕیزێکی بەرین لە ژنانی ئازادیخوازی عێراق، ئەتوانێ کاریگەری گەورە لەسەر نەخشەی ناوچەکە دابنێت و ئاسۆیەکی ترو دەرگایەکی تر بەڕووی دانیشتوانی ناوچەکەدا بە ئاڵوگۆڕێکی ڕیشەیی بکاتەوە.